

Potovanje po izhodnem ali po jutrovih deželah v letu 1857.

Spisal Mihael Verne.

XLVI.

O poldne pri kosilu sem imel posebno veselje. Na enkrat stopi namreč nek menih v izbo, ter mi pravi: Ste vi ali ne? Da, gotovo ste teržaški šolski nadzornik! — Kako me pa poznate? ga prašam. Kako bi vas ne poznal? mi odgovori, saj sem tudi jaz Teržaščan. Pred mnogimi leti ste tudi vi mene dobro poznali; pišem se Hönigman. Sedaj pa bivam že več let v teh svetih krajih. Nisem duhoven, ampak le zdravnik. Na to mu povém, da že čez deset let nisem več šolski nadzornik, ampak prošt stolne cerkve, in prijazno se pogovarjava dolgo časa od našega lepega Tersta in od preteklih časov.

Ob dveh pa se vzdignemo in gremo tudi nekdanje veliko široko Bocovo polje ogledat. O koliko milih čutljejev obuduje tudi ta lepi zeleni dol! Tù so pasli Abraham, Izak in Jakob svoje čede; tù je poberala Rut, mlada lepa vdova, za Bocovimi žanjicami klasje, sebe in staro revno taščo preživiti, in tù si je pridobila bogatega moža; tod okrog je pasel mladi David in je prepeval pobožne svete pesmi, kakoršnih ni še noben drug pesnik pël. — Pa vse to ni nič v primeru s poznejim prigodkom, ko se je namreč angelj Gospodov pastirjem prikazal, oznaniti jim rojstvo Sina Božjega. Pastirji se ustrašijo, pa angelj jim pravi: „Ne bojte se, zakaj glejte, naznanjam vam veliko veselje, ki bo vsemu ljudstvu: zakaj rojen vam je danes Odrešenik, ki je Kristus v Davidovem mestu.“ In angelji so hvalili Boga in peli: „Čast Bogu na visokosti, in mir na zemlji ljudem, ki so dobre volje.“ To prikazen so vidili pastirji sred širokega polja, in sv. Helena je dala tudi na tem svetem mestu lepo cerkev sozidati, in še je viditi nad majhno podzemeljsko votlino nekoliko podertin te cerkve, ki je bila svetim angeljem posvečena. Petnajst stopnic pelje v podzemeljsko votlino, ki ji pastirska jama pravijo, in ki je sedaj gerška kapelica z orjaško podobno matere Božje, ki je na steno jame revno načrtana.

To zanimivo polje je majhne pol ure od Betlehema proti izhodu. Eno uro dalje proti jugo-izhodu pa je engadiška gora, res da je kamnita, pusta in divja, pa imenitna zastran Davidove blagodušnosti. — Ko je bil namreč David Goljata ubil in s tem Filistejce pregnal in odpodil, ga je ljudstvo visoko povzdigovalo in ženske so pele: „Savl jih je pobil tisuč, David pa deset tisuč.“ Kralja Savla je to jako jezilo, in odslej ni mogel Davida več viditi, ampak prizadeval si je, pogubiti ga. David vidši, da ni več varen, zbeži v puščave in se skriva v pustih samotnih gorah. Poslednjič pride v engadiške hribe in biva tù v podzemeljskih jamah. Savl pa zbere tri tisuč najhrabrejših junakov, jedro svoje vojske, in hiti za njim in ga išče po naj samotniših in najdivjish krajih. — Enkrat pride Savl do neke jame, v kateri je David z nekterimi tovarši skrit tičal in gré k neki potrebi sam va-njo. In služabniki pravijo Davidu: „Glej, prišel je dan, o katerem ti je Gospod govoril rekoč: Dal ti bom sovražnika v roke, da mu storiš, kakor ti bo drago. David ustane tedaj in odreže Savlu natiroma škric ali rob suknje.“ Ko Savl odide, gré David za njim in zapije: „Gospod, kralj moj!“ Savl se ozre nazaj, in David ga počasti poklonivši se do tal, ter mu pravi: Zakaj poslušas ljudi, ki pravijo: David ti išče hudo storiti? Glej, danes si z lastnimi očmi vidil, da te je Gospod meni v roke dal v jami, in mislil sem te umoriti, pa oko moje ti je prizaneslo. Djal sem namreč: Ne bom stegal roke svoje na gospoda svojega, ker je maziljenec Gospodov. Glej marveč, oče moj, in spoznaj škric ali rob suknje svoje v moji roki, zakaj ko sem škric suknje tvoje rezal, nisem hotel stegniti roke svoje na-te. Glej in spoznaj, da v roki moji ni hudo-

bije ne krivice, in da se nisem pregrešil zoper te. Ti pa strežeš po mojem življenji, da bi mi ga vzel. Gospod naj sodi med teboj in menoj, in naj me maščuje nad teboj; roka moja pa naj ne bo zoper te.“ — Al ni to čudovita, več ko kraljeva blagodušnost? David je bil pri vseh svojih slabostih brez ugovora junašk vojskovodja, moder vladoslovec, mogočen kralj in izversten pesnik; pa vse to mi ga ne dela tako častitljivega ko njegova blagodušnost do Savla, ki jo je večkrat skazal.

Ta engadiška gora pa ni Engádi, ki ga Salomon v visoki pesmi (I. 13) navoduje; zakaj Engádi omenjene pesme je bil dobro obdelan in poln krasnih rodovitnih vinogradov, gora ta pa je bila takrat, kakor še dan današnji strašna divja puščava. Zato nismo kje šli, ampak smo raji celo uro pred pastirsko jamo v senci nekega drevesa počivali in se prijazno pogovarjali.

V Betlehem nazaj pridši gremo še mlečno jamo ogledat. Jama ta je precej za samostanom, ki je zato sila velik, ker menihi vseh treh verskih spoznav, katoliške, gerške in armenske, v posebnih oddelkih v njem stanujejo. — Jami pa, ki je sedaj kapelica s čisto golim in praznim altarjem, pravijo zato „mlečna jama“, ker neko zročilo pripoveduje, da je Maria Devica pogostoma va-njo hodila, in da, ko je enkrat dete svoje v nji dojila, je nekoliko kapljic mleka na tla padlo. Zato jo imajo vsi Betlehemčani brez razločka verske spoznave, tudi Mahomedani, v veliki časti, in vedno je odperta, da gré lahko vsak, kadar mu je drago, v njo molit. Frančiškani pa berejo le o sabotah sveto mašo v nji. — Votlina je v živi steni nekega mehkega belega apnenika, ki se rad mervi; in iz takih merv, ki jih drobno zmeljejo, napravljajo Betlehemčani nekakošne bele kroglice, ki jih romarjem jako priporočujejo, ker pravijo, da ko žena nima mleka, ji gotovo pride, če le nekoliko take kroglice nasterže in na vodi popije. To vražo pa imajo le za ptujce, da več krogel prodajo; sami takega praha nek nikdar ne rabijo, ker dobro vejo, da nič ne pomaga. Gerda sebičnost si vé pač vse v prid obrniti!

Ko Hönigmana prašam, od kod da izhaja to, da ljudje tako malo zemlje, in še to malo tako slabo obdelujejo, mi odgovori: Ljudje naši so zmerni, in če le toliko pridelajo, da se preživé, so zadovoljni. Res, da bi lahko veliko več pridelovali, pa vlada jih nikakor ne podpira. Večidel je le nemarnost vlade kriva, da ljudje vse v nemar puščajo, in da nobena reč nima pravega vspeha. Ko bi vlada kmetovavce saj dostojno varovala in branila, bi bilo kmali vse drugač, in žita in vina bi bilo vse polno. Ker pa za varnost kmetovavcev nihče dostojno ne skerbi, pridervé o žetvi, in ko je grozdje zrelo, bližnji Beduini in poberajo ljudem večkrat čez polovico pridelka. Verh tega so posestniki, ki se jim v bran stavijo, večkrat še hudo tepeni; vsako leto imam marsikakošno globoko rano celiti. Kako tedaj bi ljudje zemljo pridno in z veseljem obdelovali? Bog, da je še tako! — Proti jugo-zahodu, posebno okrog Hebrona, pa je pri vsem tem vendar nekoliko bolj obdelana.

(Dalje sledi.)

Tudi nekaj iz slovenskega basnoslovja.

Ko sem bil še otrok, sem marsiktero basnoslovsko pripoved (historijo) slišal iz očetovih in maternih ust; zdaj mi gré v misel, da bi se ktera taka pripoved tudi smela pridružiti drugim, ki so jih „Novice“ že oznanile.

Pripoved od Pavčka.

Enkrat je bil en Pavček, pa je bil tako majhen, kakor en pavček na roki. Ko je bil prišel nekaj v leta, je rekla mati: Boš mogel iti po svetu, da boš kaj vidil in skusil. Pavček gré in na poti najde lončarja, ki je počival s svojo posodo; Pavček mu zadaj zleze na krošnjo. Lončar se vzdigne; Pavček pa začne vpiti: Vari, da me ne pre-

verneš! Vari, da me ne preverneš! Lončar razserden po tem klicanju, verže krošnjo na tla, da se pobijejo vsi lonci. Pavček je odskočil, ter dalje šel. Najdejo ga tatje, ki so šli nad bližnjo grajšino, živino krast; pravijo: Vzemimo ga seboj; ta bo za linice in za špranjice dober. Pridejo do grajšine in do hleva; skozi malo luknjo spustijo Pavčka v hlev, da bi krave odvezal, in znotraj odperl. Pavček pa znotraj vpije: Ali to belo, ali to debelo? Ali to belo, ali to debelo? Ljudje so vpitje slišali; so prišli in tatove odpodili; Pavček pa je v seno skočil, ter se je skril. Pride dekla, kravam pokladat; Pavček vpije: Vari, da me ne pokladaš! Dekla nekaj ostrašena, naglo zgrabi mervo, ter jo položi kravam; Pavček pa je bil med mervo, in krava ga je snedla. Zjutraj pride dekla krave molst; Pavček zopet vpije: Vari, da me ne pomolžeš! Vari, da me ne pomolžeš! Dekla prestrašena beži, ter noče krave več molsti; mogli so tisto zaklati. Tedaj je dekla mogla iti vamp prat; začne ga rezati, Pavček pa vpije: Vari, da me ne pre-režeš! Vari, da me ne prerežeš! Dekla vsa prestrašena pusti vamp pri vodi, ter zbeži; volk pa je prišel, in vamp snedel s Pavčkom vred. Tedaj pa je bil volk presit, in vamp mu je počil; Pavček pa je ven skočil, in se je domú vernil. Mati ga vpraša: Kod si hodil, kje si bil? V kravjem vampu, v volčjem vampu sem bil! pravi Pavček. Po tem pa je mati kruh pekla, in Pavček je za peč lezel, ter v močni predal padel. Mati je nevedoma Pavčka z moko vred pomesila, in s kruhom spekla. — Tako je bilo Pavčka konec. —

Divji in povodni možovi.

Naši ljudje so kdaj veliko pripovedovali od divjih mož; še, kar jez pomnim, so v neki soseski pastirji seboj nosili balke in sekire, ker se je pravilo, da hodi divji mož v gori. Divji mož pa je, kakor pravijo, vès poraščen in kosmat; velik je, da se mora prikloniti pri vsacih vratih, da zamore v hišo; ima tudi divjo ženo, ravno tako porašeno.

Bilo je enkrat, tako sem slišal, unstran Ljubelja hodil je k neki hiši divji mož, ter je tako razsajal po hiši, da si domači niso upali ponoči ostajati pod streho, temuč so drugam hodili spat. Nekega večera pride medvedar z dvema medvedoma, ter prosi prenočila; odgovorijo mu, da ga ne morajo sprejeti, ker sami nimajo pokoja doma, temuč morajo drugam hoditi. Medvedar pravi, da se nič ne boji; naj ga le pustijo. Ko tedaj drugi ljudje odidejo, medvedar zleze na peč, ter čaka, kaj bo; medvedoma pa je bil odvezel torbe od gobcov. Proti polnoči vstane hrum, in divji mož se privali v hišo; medveda planeta na-nj, ter se tergata hudo z njim. Dolgo se skupaj valjajo in tergajo, dokler divji mož ni ubežal, vès kervav in rijoveč; polno kocin in kervi se je zjutraj vidilo po tleh, divjega moža pa ni bilo več blizo. Čez nekaj časa gré gospodinja iz tiste hiše v gojzd derv nabirat. Najde jo divja žena, ter pravi: Imaš še tiste mačke, ki so mojega moža ujedle? Še jih imam, še, še! pravi una serčna. Zarijove divja žena, ter se zgubi v gojzd.

Bilo je, tako je bila druga pripoved, za Teržičem nekaj oglarjev v neki dolini; delali so skupaj pri kopišču, ter so se shajali v bajto. Pa vsaki dan jim je zmanjkalo nekaj kruha, ki je bil hranjen v bajti; tedaj je eden ostajal doma za varha. Vsaki pot pa je zdaj se pogrešal kruh in človek. Versta pride na družega oglarja, da bi bil za varha; misli si, kaj bi naredil v tej zadregi. Spravi se tedaj nad vrata pri bajti, ter čaka s sekuro v roki. Tù se privali divji mož k bajti, in skozi duri; oglar mahne s sekuro, ter mu precepi glavo. Z velicim vpitjem zbeži divji mož; po gojzdu pa se je še dalje slišalo žalostno vpitje. Ste mi ubili moža! je klicala divja žena, oglarjev pa ni nadlegoval nihče več.

Povodni mož, tako se glasi pravljica, ima hišo v globočini kake reke; hiša njegova je iz golega stekla, in hranuje veliko bogatijo, zlata in dražih biserov, ki se na-

hajajo v vodi. Povodni mož si v ženo vzame najraje kako zalo deklico navadnih ljudi; vjame jo, ko jo najde blizo vode. Pravijo, da se taki ženi ne godi slabo, samo da je povodni mož ne pusti več venkaj; tudi ne pusti blizo keršanskega spomina, in zopernost mu je keršen duh. — Taki pristavki so znamenje, da take pripovedi so ostanjki iz malkovskega časa.

Hicinger.

Kerstniki, basnoslovni vitezi starih Slovincov.

V 16. listu letošnjih „Novic“ sem bral od Sasa in Kresnika. Ker tudi jez o tej reči nekaj vem, naj povem, kar mi je znano.

Gosp. Terstenjak govori o Sasu in Kresniku, jaz pa sem slišal le od Kerstnikov pripovedovati. Ker so te imena iz basnoslovja starodavnih časov, so se lahko premenile, da se zdaj v tem kraju tako, v drugem inace glasijo.

Slovinci so nekdanj imeli po raznih krajih svoje varhe, ki so gospodovali njih dežele in jih varovali nadlog. Imenovali so jih Kerstnike. Bil je toraj vsak Kerstnik svoji deželi dobrotnik. Za krajine, kjer so Kerstniki vladali, so se morali večkrat bojovati.

Če sta se dva Kerstnika vojskovala, je dobil zmagavec vselej svoji deželi srečo in blagostanje. Polja so mu lepo obrodile, v goricah je bila obilna bratva in prebivavci njegove dežele so bili zdravi in v vsem srečni. V deželi zmagane pa je bila nevolja pri nevolji; polja so bile nerodovitne, v goricah je bila slaba tergatev in ljudje so bolehal za kužnimi boleznimi.

Ko je nekdanj slaba letina bila, se je govorilo: „Naš Kerstnik in ptuji sta se poskusila za žito. Vzela sta snop žita in rekla: kdor zadnji snop dobi, tisti je zmagavec. Dobro sta se prijela, kmalo je vendar naš obležal, obderžal je le samo snopovo vezilo, vse drugo pa je ptuji odnesel. Ko je prišla žetva, so delali pri nas debele vezila, ker le v vezilih je bilo obilno žita, v snopu pa celó malo, ker je naš Kerstnik snop zgubil in le vezilo dobil.“ Ako se je kadaj na jasnem nebu bliskalo, so govorili naši prededi, da se Kerstniki v borbah sekajo.

Ko so Kerstniki gospodovali, je vladovala v kačji deželi kačja kraljica, kateri je bilo veliko število kač podložnih. Ta kraljica je imela jako čudovito krono. Ako je kdo dobil to krono, je imel zmiraj toliko premoženja, ko takrat, ko je krono dobil. Dnarjev bi imel sploh toliko v mošnji ko takrat, kadar si je krono osvojil, če bi ravno kaj proč vzel.

Vurberžkega *) Kerstnika je mikalo to krono dobiti. Vendar je bilo to prav težko, ker kačja kraljica je čuvala svojo krono jako skerbljivo. In če bi ji bil tudi kdo krono ukral, bil je ne bil lahko domú prinesel, ker bi ga truma kač, od kraljice poslana, kmalo došla, in mu krono vzela.

Vurberški kerstnik si oskerbi torej od svojega do kačjega gradú mladih, čverstih kónj, sam pa gré v kačji grad. Ko ta pride, najde kraljico v svoji palači. Velikokrat je zasukana okoli mize; Kerstnika precej groza obleti, viditi tako veliko strašno kačo. Le sčasoma se zavé, ter začne ž njo igrati in kvartati, ker za kačjo krono gré, ktere ne more dobiti, če svojega gesla dobro ne opravi. Imel je Kerstnik psa, ki mu je kvarto dal; ako mu je pod mizo padla, kača pa si je morala sama kvarto zdiči. Ko kačji kraljici kvarta pod mizo pade, si jo mora zdiči; zdaj Kerstnik vtakne krono hitro v žep, kraljica pa kraje ne zapazi. Igrata še dalje, kača nič ne misli na krono, Kerstnik pa skerbljivo gleda, kako bi odšel z ukradenim zakladom. Ko igro končata, se grof (Vurberžki Kerstnik je bil namreč grof) lepo priporoči kačji kraljici in hiti od staje do staje, kjer je imel konje nastavljene.

*) Vurberg (Wurmberg) grad na Štírskem, ne ravno deleč od mesta Ptuj.